

sosialurinn

VIKKUSKIFTIÐ

Ritstjóri:
Hans Thomsen

Ívar í líðini

Ívar í Líðini var lágvaksin og herðabreiður, nakað lenda-fattur av tungarbeiði gjögnum árin, men annars av raskastu monnum. Andlitið var stórskorið og reglulig, og altíð var hann so hampiliga ílatin, bæði gerandis og heilagt, men hendurnar vóru arrutar og stívar sum turt træ. Í hesum hondunum sást bæði sterkur vilji og okkurt barnsligt. Hann kundi taka so vakurt og finliga um lutirnar og kundi gleðast av litlum og ongum — einum lítlum blámálaðum koppi inni í stovuni, einum sløð av einiberlyngi á durahelluni ella einum solargeisla. Alt so vorðið kundi fáa Ívar í Líðini at brosa við. Tilíkar latur helt hann livið vera frálíkt at liva, hóast tú bert sat í smáum korum í einari litlari smáttu langt norðuri í Líðini.

Nú hava nøkur fúnað kistuborð í mong ár hýst Ívari í Líðini. Á leiði hansara sprettir grasið trúliga aftur á hvørjum vári.

Ein jólaaftan fyri stívliga tjúgu árum síðani stóð Ívar í Líðini úti í viðaskúrinum og høgdi brennivið tí halguna. Tað árið fell jólaaftan á eitt hóskvöld, og hann legðist við kavaroksstormi tey jólini, sum tað bert kann henda uppi í Rørosfjellunum. Kavin stóð sum hvítt dust inn gjøgnum rivur í tekju og veggjum og legðist á ta nýbryndu øksina hjá Ívari.

Ívar í Líðini stóð høgðis-klaeddur og høgdi jólabrenni í góðum treysti. Av og á kvað hann og murradi langliga, meðan hann legði kubbarnar til rættis á hoggustabbanum og kikaði eftir, hvussu víðurin var æðradur. Nei, sum var hevði Ívar ongargir, hóast tann tíðin onkuntíð hevði verið, men ikki loyst seg at hugsa um tað nú. Tað var ódnarveður. Hurðin á viðaskúrinum hekk og slongdist aftur og fram á slitnum jarnhongslum. Eitt litið furutræ uttanfyri legðoist næstan flatt niður av vindi, men ikki var annað at vænta nú á vetrardegi, hugsaði Ívar í Líðini, meðan hann høgdi og smákváð í øllum rokinum. Og á jólam átti helst illveður at vera, skuldi tann rætti hugnin vera innanhýsis. Hann høgdi øksina niður í ein nýggjan kubba, og sterkur, ramur roykur stóð upp úr tí frysta viðinum, hetta var so hugnaligt og lógið at kenna. Hann flusti ta tunnu, finu nævurina uttan av viðinum og legði hana til vikis at hava at kyka við í morginári. Tí jólamorgun ætlaði hann sær sjálvur at kynda upp og seta

ketilin útá, so Elin — sum sjáldan var — fekk kaffi upp á seingina. Elin var frísk og ferðug, og eingin sá á henni, at hon var farin um tey hálvtrýssinstjúgu.

Nei, aldur beit ikki á Elini. Hon var eitt sindur gránað í vangunum og hevði fingið nakrar rúkkur rundan um eyguni, men var kortini enn líka vøkur, sum tá hon var tjúgu. Fólk sögdu eisini Elin, tann tíð tað var, vera vakrastu gentuna, sum verið hevði í prestagjaldinum longur, enn nakar mintist. Ívar sjálvur helt hana næstan vera vakrari nú og kendi seg sum ein ung drong, nú hann í kvöld stóð úti í viðaskúrinum í Líðini. Annars hevði hann ongatið áður givið sær so nógv far um, hvussu vøkur hon var, tí fyri honum var hon bert Elin, og fyri honum lá í hesum alt tað vakrasta og besta, sum var til í allari verðini. Og Ívar í Líðini hevði sæð nógv var gentur, har hann hevði verið. Tvær ferðir hevði hann verið í Trondheimi, og høgt við hevði hann eisini í grannabygdini í triggjar fylgjandi vetrar. Men fyri honum varð so Elin, hvar ið hann so enn fór. Hann høgdi eina løtu aftrat, og viðarúgván vaks uttan um hoggustabban, meðan hann alsamt murradi ein visu-stubba. Nei, nú hevði Ívar í Líðini ongargirnar longur, hóast tann tíðin hevði verið, tá fyri einum tretivu árum síðani ... men ikki loysti seg at hugsa um so vorðið í kvöld ...

Ívar setti hevðið út um hurðina og hugdi at luftini. Síðan hugdi hann eisini at grannahúsunum, sum stóðu sum svartir skuggar í kavatjúnkini. Gud viti, hvussu grannanum, Tóni á Torvheyggi, mundi vita við í dag ... Tróndur legðist so bráðliga sjúkur í gjár, og kanska tað stóð um liv. So raggði Ívar sær inn aftur í viðaskúrin at rudda eitt sindur til halguna. Nei, nú hevði Ívar ongargirnar longur ... hóast tann tíðin hevði verið ... men nú var so langt síðani, skjótt tretivu ár ...

Ívar royndi at skúgva minnini frá sær, men hetta var ikki sum at siga tað, tí hevði rætt verið atborið, átti hann at sitið sum eigari av Torvheyggi enn dagin í dag. Torvheyggjar var ættargarður hansara, har hevði ætt hansara sitið í nógv var mannsaldrar og staðið seg væl, men ta seinastu tíðina var gingið aftur á hondina. Sjúka og óeydna høvdu gingið á Torvheyggi ár um ár ta tíðina,

Johan Falkberget

Norski rithøvundurin Johan Falkberget var føddur í 1879 í býnum Røros, har hann sum ungur var námsarbeiðari. Tað fyrsta, hann skrivaði, vóru nakrar søgur um norskt fólkalív, men rættiliga gitin gjordist hann ikki fyrr enn við teimum søguligu skaldsøgnum »Eli Sjursdotter« (1913), »Lisbet på Jarnfjeld« (1915) og »Bjorneskytteren« í 1919. Í 1922 tók hann við ættargarðinum Falkberget og búði har síðani. Her skrivaði hann høvuðsverk sín: ta søguligu tíðarmyndina »Den fjerde Nattevagt« (1923), trílogiina »Christianus Sextus (1927-35) og at enda stórverkið »Nattens Brød« við fyrsta partinum »AnðMagritt« í 1940, »Plogjernet« í 1946, »Johannes« 1952 og »Kjærlighets veier« í 1959 við høvuðspersóninum, náttúrubarninum An-Magritt og greiðir frá lívinum uppi millum fjalla.

Í hesum stóru frásøguverkem leggur hann høvuðscentin á tey grundleggjandi virðini í mannalívinum, sum hann heldur vera kærleikan og hitt dagliga arbeiðið. Eisini ræðist hann ikki sort ta idnaðarútbygging, sum fer fram í Noregi og heitir staðiliga á Norðmenn um ikki heilt at sleppa tí besta í tí gomlu bóndamentanini.

Føroyskir útvarpslurtarar kenna kanska best Johan Falkberget frá tí stuttligu skaldsøguni »Bør Børson«, sum Marius Johannesen hevur umsett til føroyskt og heilar tvær ferðir so meistaraliga hevur lisið í útvarpinum. Hesa skaldsøgu hevur eisini Útvarp Føroya givið út á prenti í 1965.

Johan Falkberget doyði í 1967, og norska ríkið kostaði jarðarferð hansara.

men tá so Ívar tók við ognarbrævinum og skuldi royna at fáa alt upp á fót aftur, bar rættiliga av við óeydnuni.

Ívar høgdi seg í fótin, ein vetur hann var úti í skóginum einsamallur langt burtur frá húsum í gellandi frosti. Hann bløddi út gjøgnum skógvin, men gav hesum annars ikki stórvegis gætur.

Tað var so vanligt, at slíkt var monnum fyri, uttan at teir hugsadu stórvegis um tað, og Ívar hugsaði um alla skuldina, bæði um hana í bankanum og hana til Tróndur við Sjøgv, sum sat við veðskuldarbrævi í garði hansara.

Tróndur við Sjøgv var av múgvandi fólki sunnaneftir. Hann var yngsti sonur við Sjøgv, og nú gekk hann og sóknaðist eftir einum garði uppi í dalinum.

Men Ívar helt á við viðahøggingini uttan at leggja í sárið í fótinum, legði ein skeyta á fyrsta kveldið, hugsaði so einki meir um hetta. Men ikki skuldi hann verið so óskettin, tí frost kom í fótin, so hann noyddist at liggja í seingini allan veturin.

Várið eftir segði Tróndur veðskuldarbrævið upp, og tá Ívar ongargir vegis sá sær at útvega pengarnar, setti Tróndur garðin til tvingsils-sølu.

Alt tað Ívar bað og bønadi um gjaldfrest var til fánýtis, tí Tróndur var harður sum steinurin og ikki at flætta við. Og tá so veturin aftur stóð fyri durunum og Ívar so dánt sloppin fram aftur, var hann húsavillur við konu og trimum børnum. Tróndur við Sjøgv hevði krámað sær garðin fyri spottprís. Ívar fekk so dánt tak yvir høvðið í eini stovu til várs aftur, fekk so við hjálp frá góðum fólki slitið sær eitt grýttut haga-stykki her norðuri í Líðini. Arini, sum nú komu, høvdu verið honum og Elini strigg-in, men nú áttu tey so hús og heim aftur og søtu so mikið væl innanveggja, sum tað nú einaferð ber til hjá smámanninum.

Alt hetta kom Ívar í Líðini at minnast aftur í kvöld, minnast næstan móti sínum vilja. Men alt, sum var ringt og svárt at minnast, átti tú at